

UCHWAŁA

Dnia 12 lutego 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z wniosku A. Bank Polska S.A. we W.
przy uczestnictwie J. Ł.
o nadanie klauzuli wykonalności,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 12 lutego 2009 r.,
zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w C.
postanowieniem z dnia 14 listopada 2008 r.,

"Czy określenie wysokości odsetek według stopy procentowej odsetek maksymalnych, to jest w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego w bankowym tytule egzekucyjnym spełnia wymogi formalne z art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2002 roku Nr 72 poz. 665 ze zm.)?"

podjął uchwałę:

Oznaczenie w bankowym tytule egzekucyjnym stopy odsetek za opóźnienie poprzez posłużenie się formułą "czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego" nie spełnia wymagań przewidzianych w art. 96 ust 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (t.j.: Dz.U. z 2002 r., Nr 72 poz. 665 ze zm.).

Uzasadnienie

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne wyłoniło się w związku z następującym stanem faktycznym.

Sąd Rejonowy nadał klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu (b.t.e.) na rzecz banku przeciwko pożyczkobiorcy co do kwoty głównej pożyczki oraz należności obejmujących koszty monitów i upomnień, oddalił natomiast wniosek w odniesieniu do odsetek za opóźnienie. Według tego Sądu, bank w niewłaściwy sposób określił wysokość odsetek w b.t.e., co uniemożliwiało weryfikację prawidłowości ich obliczenia przez dłużnika. Bank zaakceptował oddalenie wniosku co do kwoty stanowiącej odsetki umowne za opóźnienie, obliczone za okres do wystawienia b.t.e., a zakwestionował w zażaleniu oddalenie wniosku w zakresie dotyczącym takich odsetek powstałych po dacie wystawienia tytułu. W uzasadnieniu bank wywodził, że wspomniane odsetki mogły być obliczone - zgodnie z umową pożyczki – według stopy procentowej odsetek maksymalnych na podstawie art. 359 § 2¹ k.c. w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. Rozpatrując zażalenie banku, Sąd Okręgowy powziął poważne wątpliwości, czy taki sposób ujmowania w b.t.e. umownych odsetek za opóźnienie, powstałych po wystawieniu tego tytułu, jest dopuszczalny w związku z dość restryktywnymi wypowiedziami Sądu Najwyższego dotyczącymi umieszczania odsetek w b.t.e. zarysowującą się odmienną praktyką orzecniczą Sądów powszechnych, kierującą się nierzadko względami o charakterze pragmatycznym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości co do możliwości obejmowania b.t.e. odsetek za opóźnienie, powstałych po wystawieniu tego tytułu. Chodziło tylko o możliwy sposób określania tych odsetek w b.t.e. w związku z pojawieniem się regulacji prawnej zawartej w art. 359 § 2¹ k.c., przewidującej tzw. odsetki maksymalne. W praktyce bankowej wytworzył się bowiem nowy sposób określania w umowach kredytowych odsetek za opóźnienie w wyniku odsyłania do stopy procentowej kredytu lombardowego NBP. Wysokość odsetek należnych bankowi

miałaby stanowić czterokrotność stopy procentowej tego kredytu, przy tym formuły takie umoszczone są także w b.t.e. w części dotyczącej wskazania rozmiaru i struktury zadłużenia dłużnika banku (art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe; j.t.: Dz.U. z 2002 r., nr 72, poz. 665 ze zm., cyt. dalej jako „prawo bankowe”). Powstaje zatem zagadnienie dopuszczalności takiego określania wysokości odsetek za opóźnienie w b.t.e. w odniesieniu do odsetek powstałych po jego wystawieniu.

Sąd Najwyższy kilkakrotnie wypowiadał się w odniesieniu do odsetek umieszczanych przez banki w b.t.e. i obejmujących okres opóźnienia dłużnika banku po wystawieniu takiego tytułu. W uchwale z dnia 26 stycznia 1999 r., III CZP 55/98 (OSNC 1999, z. 6, poz. 106) wyjaśniono, że dopuszczalne jest nadanie sądowej klauzuli wykonalności b.t.e., w którym bank zastrzega sobie prawo egzekwowania odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia głównego, po wystawieniu tego tytułu. Według Sądu Najwyższego, niezbędna w b.t.e. wzmianka o „wymagalności dochodzonego roszczenia” odnosi się jedynie do wymagalności objętego b.t.e roszczenia głównego banku, ponieważ art. 481 § 1 k.c. wymagalność roszczenia o odsetki za opóźnienie wiąże z upływem czasu w postaci opóźnienia w spełnieniu świadczenia głównego. Stanowisko Sądu Najwyższego spotkało się z aprobatą w piśmiennictwie.

W uchwale z dnia 7 lipca 2000 r., III CZP 27/00 (OSNC 2001, z. 1, poz. 3) ogólnie stwierdzono, że w b.t.e. wymagane jest oznaczenie wysokości i terminów płatności wszelkich odsetek, których egzekucja ma być prowadzona. Jednocześnie Sąd Najwyższy wyjaśnił, że niezależnie od tego, co rozumie się przez odsetki ustawowe i umowne (kryterium źródła ich kreacji oraz ustawowa lub umowna ich stopa procentowa), nie ma racjonalnych przesłanek do kwestionowania tego, że obowiązek wskazania w b.t.e. wysokości i terminów płatności dotyczy wszystkich wymienionych rodzajów odsetek. Z brzmienia art. 96 ust. 2 prawa bankowego nie wynika bowiem wniosek, że rygory dotyczące odsetek objętych b.t.e mogą różnić się w zależności od terminu wymagalności lub sposobu ich wyrażenia. Zróżnicowania takiego nie uzasadniają także względy celowościowe. Wskazanie wysokości i terminów płatności odsetek jest niezbędne dla

postępowania egzekucyjnego, ponieważ umożliwiają weryfikację prawidłowości dokonanego przez wierzyciela określenia ostatecznego zadłużenia odsetkowego.

Jeżeli nie istnieją żadne przeszkody prawne w zakresie lokowania w bankowych umowach kredytowych odpowiednich klauzul dotyczących wysokości odsetek za opóźnienie (nawiązujących do treści art. 359 § 2¹ k.c.), to kwestia dopuszczalności umieszczania takich klauzul (lub ich odpowiednich skrótów redakcyjnych) w treści b.t.e. powinna być rozważana przy uwzględnieniu postanowień dotyczących tzw. formalnych wymagań b.t.e., przewidzianych w art. 96 ust. 2 prawa bankowego. Przepis ten wymaga oznaczenia w b.t.e. m.in. „wysokości zobowiązań dłużnika wraz z odsetkami i terminami ich płatności”. W powołanej już uchwale Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2000 r., III CZP 27/00, trafnie przyjęto, że regulacja ta odnosi się do wszystkich rodzajów odsetek, które w ogóle mogą być umieszczone w b.t.e., w tym także – do odsetek za opóźnienie, których wysokość strony określają w umowie bankowej. Wymagane jest zatem nie tylko określenie zadłużenia dłużnika od strony strukturalnej (zadłużenie główne, zadłużenie uboczne), ale także – wskazanie „wysokości” (rozmiaru) tego zadłużenia w odniesieniu do długu głównego i należności pozostałych – w tym roszczeń o zapłatę odsetek za opóźnienie. Innymi słowy, umieszczone w b.t.e. odsetki za opóźnienie powinny być odpowiednio strukturalnie wyodrębnione z innych pozycji składających się na dług dłużnika i jednocześnie odpowiednio określone co do wysokości. Określenie wysokości odsetek za opóźnienie możliwe jest wówczas, gdy wskazana została kwota stanowiąca podstawę do ich obliczenia, podano odpowiednią stopę procentową oraz okres obliczenia odsetek (okres opóźnienia dłużnika). W ten sposób dłużnik banku uzyskuje pełną możliwość zweryfikowania własnego zadłużenia wynikającego z bankowego stosunku obligacyjnego i ujętego w b.t.e. Weryfikacja taka umożliwia dłużnikowi podjęcie wobec banku odpowiedniej obrony prawnej, jeszcze w postępowaniu klauzulowym lub obrony merytorycznej (art. 840 k.p.c.).

Jeżeli nie sposób z góry określić czasu trwania ewentualnego opóźnienia dłużnika, to dla określenia wysokości odsetek za opóźnienie pozostaje wskazania kwoty stanowiącej podstawę jej obliczenia i wskazania stopy procentowej (por. np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca

2000 r., CZP 27/00 (OSNC 2001, z. 1, poz. 3). Powstaje kwestia, czy art. 96 ust. 2 prawa bankowego dopuszcza dowolny sposób określenia stopy procentowej odsetek za opóźnienie, także np. przez odwołanie się do aktualnej stopy procentowej kredytu lombardowego NBP. Nie jest wykluczone, że praktyka bankowa mogłaby posługiwać się w tym zakresie innymi jeszcze formułami prawnymi, a banki – mogłyby próbować umieszczać takie formuły (klauzule) w wystawionych b.t.e. Uznanie takiej praktyki za dopuszczalną oznaczałoby zaakceptowanie niejako opisowej (pośrednio określonej) stopy procentowej w zakresie odsetek za opóźnienie. Należy jednak stwierdzić, że wspomniane wcześniej względy możliwości weryfikacji przez dłużnika elementów jego zadłużenia umieszczonych w b.t.e. nie pozwala na przyjmowanie dowolnych (np. opisowych) sposobów oznaczania stopy procentowej odsetek za opóźnienie, objętych b.t.e. Stopa ta powinna być określona w sposób właściwy dla określenia stóp procentowych odnoszących się do innych należności banku znajdujących się w tym samym b.t.e., tj. należności głównych i ubocznych. De lege lata brak dostatecznego uzasadnienia dla przyjmowania takiej interpretacji, że w omawianym zakresie art. 96 ust. 2 prawa bankowego stwarza bankom swobodę formowania treści b.t.e. Nie mogą mieć w tym względzie decydującego znaczenia sformułowane niekiedy w piśmiennictwie i w praktyce bankowej racje typowo pragmatyczne w postaci „racjonalizowania i ułatwiania” określania ostatecznego zadłużenia dłużnika banku z tytułu odsetek za opóźnienie.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy przyjął, że oznaczenie w b.t.e. stopy odsetek za opóźnienie poprzez posłużenie się formułą „czterokrotności wysokości kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego” nie spełnia wymagań przewidzianych w art. 96 ust. 2 prawa bankowego (art. 390 § 1 k.p.c.).